

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ VE ARAŞTIRMALARI DERGİSİ BANU Journal of Health Science and Research

DOI: 10.46413/boneyusbad.1167089

Özgün Araştırma / Original Research

Gebelerin Koronavirüs Enfeksiyonu ve Aşısı Hakkındaki Düşüncelerinin Aşı Karşıtlığı Özelinde İncelenmesi: Fenomenolojik Bir Çalışma

Examination of Pregnancy's Thoughts About Coronavirus Infection and Vaccine Specific to Hesitancy: A Phenomenological Study

Rukiye DEMİR¹

¹ Dr. Öğr. Üyesi,
Çanakkale Onsekiz Mart
Üniversitesi Sağlık
Bilimleri Fakültesi Ebelik
Bölümü, Çanakkale

Sorumlu yazar /
Corresponding author:

Rukiye DEMİR

rukiye_kiyimik@hotmail.com

Geliş tarihi / Date of
receipt: 25.08.2022

Kabul tarihi / Date of
acceptance: 26.01.2023

Atf / Citation: Demir, R.
(2023). Gebelerin
koronavirüs enfeksiyonu
ve aşısı hakkındaki
düşüncelerinin aşı
karşıtlığı özelinde
incelenmesi:
fenomenolojik bir
çalışma. BANÜ Sağlık
Bilimleri ve
Araştırmaları Dergisi,
5(1), 10-21. doi:
10.46413/
boneyusbad.1167089

ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı, gebelerin koronavirüs enfeksiyonu ve aşısı hakkındaki düşüncelerinin aşı karşıtlığı özelinde incelenmesidir.

Gereç ve Yöntem: Nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji deseni kullanılarak yapılan bu çalışmanın örneklem seçiminde, amaçlı örneklem türlerinden "ölçüt dayanaklı örneklem" tekniği kullanılmış, çalışmanın örneklemini 10 gebe oluşturmuştur. Veriler, "bireysel görüşme tekniği" ile toplanmış, verilerin analizinde "tüme varımsal içerik analizi tekniği" kullanılmıştır.

Bulgular: Yapılan içerik analizinde; Tema 1 (Gebelerin koronavirüs enfeksiyonu hakkındaki düşünceleri), Tema 2 (Gebelerin koronavirüs aşısı hakkındaki düşünceleri), Tema 3 (Gebelerin aşı karşıtlığı düşünceleri), Tema 4 (Gebelerin bazı konularda bilgi alma, koronavirüs enfeksiyonu, enfeksiyona karşı aşılanma, aşılanmanın önemi ve gebelikte ilişkisi vb. durumları) olmak üzere dört tane ana tema elde edilmiştir. Elde edilen bu temalar kodlara ayrılarak çözümlenmiştir.

Sonuç: Gebelerin en çok enfeksiyon ve aşı nedeniyle bebeğine zarar gelmesinden korktuğu, aşuların gebelikte güvenli olmadığını, içeriğinin ve yan etkilerinin yeterince araştırılmadığını düşündüğü sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aşı karşıtlığı, Aşı reddi, Gebe, Fenomenolojik çalışma, Koronavirüs

ABSTRACT

Aim: The aim of this study is to examine the thoughts of pregnant women about coronavirus infection and vaccine in terms of anti-vaccination.

Material and Method: The "criteria-based sampling" technique, which is one of the purposeful sampling types, was used in the sample selection of this study, which was carried out using phenomenological design, one of the qualitative research designs, and the sample of the study consisted of 10 pregnant women. The data were collected with the "individual interview technique", and the "inductive content analysis technique" was used in the analysis of the data.

Results: In the content analysis; Theme 1 (Thoughts of pregnant women about coronavirus infection), Theme 2 (Thoughts of pregnant women about coronavirus vaccines), Theme 3 (Ideas of pregnant women against vaccines), Theme 4 (Information of pregnant women on some issues, coronavirus infection, vaccination against infection, importance of vaccination and its relationship with pregnancy etc.) four main themes were obtained. These themes were analyzed by dividing them into codes.

Conclusion: It has been concluded that pregnant women are mostly afraid of harming their baby due to infection and vaccination, that vaccines are not safe during pregnancy, and that their content and side effects are not sufficiently researched.

Keywords: Vaccine Hesitancy, Vaccine rejection, Pregnant, Phenomenological study, Coronavirus

GİRİŞ

Aşılama, bulaşıcı hastalıklarla mücadelede en etkili yöntemlerden olup, enfeksiyonları, hastalıkları ve komplikasyonlarını önleyerek insanların yaşamlarını kurtarmakta, sağlıklı toplumların oluşmasını sağlamaktadır (Hortal ve Di Fabio, 2019). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) aşılama, bulaşıcı hastalıklarla mücadelede en başarılı ve uygun maliyetli müdahalelerden biri olduğunu, her yıl milyonlarca insanın hayatının aşılama sayesinde kurtulduğunu belirtmiştir (World Health Organisation [WHO], 2014). Aşılama insanlığa sağladığı faydaların yanında, aşılama hakkında bilgi eksikliği, endişe ve kaygı başta olmak üzere birçok faktör aşılama karşıtlığına neden olabilmektedir. DSÖ'nün tanımına göre aşılama kararsızlığı; "Aşılama ulaşılabilmemesinin mümkün olmasına rağmen, uygulanmasını kabul etmede gecikme ya da uygulanmasına izin vermeme" anlamına gelmektedir. Aşılama reddi ise; "Tüm aşılama reddetme durumu ile aşılanmama durumudur" (WHO, 2021). Dünyada aşılama reddine karşı bir eğilim görülmekte ve özellikle gebelerde buldukları hassas dönem nedeniyle aşılama reddi sık karşılaşılan ve tartışılan bir konu haline gelmektedir (Ellington ve ark., 2020; Larson ve ark., 2021).

Günümüzde küresel olarak yaşanan koronavirus (COVID-19) pandemisiyle birlikte tekrar gündeme gelen aşılama ve etkileri, özellikle gebelerde kendi ve bebeklerinin sağlığı adına olumsuz düşüncelerin ortaya çıkmasına, aşılama karşıtlığı durumunun oluşmasına yol açmıştır. DSÖ aşılama engelleyen faktörleri üç ana başlık altında toplamış olup bunlar; bağlamsal etkiler (iletişim ve medya araçları, toplum üzerinde etkili kişiler, sosyo-demografik özellikler gibi), birey ve grup etkileri (geçmiş aşılama uygulamaları tecrübeleri, sağlık ve önleyici uygulamalara ilişkin inanç ve yaklaşımlar, bilgi/farkındalık, sağlık sistemi ve sağlayıcılara güven, risk/yarar gibi), aşılama ve aşılanmaya ait etkiler (yeni aşılama tanıtımı, uygulama şekli, sağlık çalışanlarının rolü gibi)'dir (WHO, 2017) . Ayrıca literatürde gebelikte aşılama karşıtlığının nedenleri arasında; aşılanma karşı ön yargılar, gebenin kendisi ve bebeğine zarar gelebileceği korkusu, gebelikte yetersiz bakım ve izlem, bilgi eksikliği de yer almaktadır (Celep ve Duyan Çamurdan, 2017; Rasmussen, Kelley ve Jamieson, 2021). Bununla beraber gebelerde aşılanma oranlarının istenilen düzeyde olmamasında; "mevcut hastalığın önemli sağlık sorunu olarak görülmemesi, aşılama ulaşılmasındaki güçlükler, sağlık personelinin

gebelerine konu ile ilgili yeterli eğitim vermemesi, aşılanma içeriği ve yan etkileriyle ilgili endişeler, kulaktan kulağa geçen olumsuz düşünceler, dini inançlar, toplum üzerinde etkisi olan ve örnek alınan "aşılama karşıtı kişiler" gibi faktörlerinde etkili olduğu belirtilmektedir (Dubey, Reddy, Manuel ve Dwivedi, 2020; American College of Obstetricians and Gynecologists [ACOG], 2021).

Gebelik kadının yaşantısında ve sağlık hayatında farklı bir süreçtir; bu süreçte gebenin ve bebeğinin sağlığı dikkate alınarak hareket edilmelidir. COVID-19'un gebelik üzerine etkileri hakkında yeterli kanıt bulunmamakla birlikte, mevcut kanıtlara göre COVID-19 ile enfekte olan gebelerin yoğun bakım ünitesine kabul oranlarının, oksijen ve ventilasyon ihtiyaçlarının, mortalite oranlarının gebe olmayanlara göre daha yüksek olduğu, erken ve ölü doğum ve erken membran rüptürü gibi olumsuz gebelik olaylarıyla daha çok karşılaştığı bildirilmiştir (ACOG, 2021; WHO, 2021). Bunun yanında gebelerde COVID-19 nedeniyle ölüm oranlarının %0,4 ile %2 arasında değiştiği belirtilmektedir. Gebeler pandemi sürecinde DSÖ tarafından yüksek riskli popülasyon olarak sınıflandırılmış, özellikle hipertansiyon, astım, kalp, diyabet gibi hastalıkları olan ve vücut kitle endeksi 40'ın üzerinde olan gebelerin aşılama olmasının son derece önemli olduğu belirtilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Ayrıca gebelikte aşılanma oluşan antikorlar pasif bağışıklama yoluyla ilk altı ay yeni doğan bebeği de korumakta, bebeğinin solunum yolu enfeksiyonları nedeniyle hastaneye yatışını azaltmaktadır (WHO, 2021). Literatürde mRNA aşılanmasının, inaktif virüs aşılanmasının ve recombinant RNA aşılanmasının gebelikte uygulanmalarında en azından teorik olarak ve kısıtlı klinik veriler çerçevesinde bir sakınca görülmemekte olduğu belirtilmektedir (ACOG, 2021). Bu nedenle, gebelerin koronavirus enfeksiyonuna karşı aşılanması, gebelerin aşılanması önündeki engellerin ve koronavirus aşılanma ile ilgili olumsuz düşüncelerinin incelenmesi ve çözüm bulunması, aşılanmanın önemi ve aşılama karşıtlığı konuları üzerinde durulması kendi ve bebeğinin sağlığı açısından önem arz etmektedir (Özceylan, Toprak ve Esen, 2020; Rasmussen ve ark., 2021). Ayrıca gebelerin COVID-19 enfeksiyonu ve aşılanma ile ilgili olumsuz düşüncelerinin tespit edilmesi sağlık profesyonelleri tarafından gebelere verilecek etkili danışmanlığın planlanmasına yardımcı olacak, elde edilen veriler bu konuda yapılacak çalışmalara ışık tutacaktır. Kişilerin duygu ve düşüncelerini ortaya koyarak, bakış

açıları ve algılarını ifade etmelerini sağlamak ve deneyimlediklerini tanımlamak için en güzel yollardan biri nitel çalışmalar yapmaktır, ancak literatürde konu ile ilgili bazı çalışmalar bulunmasına rağmen nitel çalışmalara rastlanmamıştır. Nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji deseni kullanılarak yapılan bu çalışmanın amacı; gebelerin koronavirüs enfeksiyonu ve aşısı hakkındaki düşüncelerinin aşı karşıtlığı özelinde incelenmesidir.

Araştırma Soruları

1. Gebelerin koronavirüs enfeksiyonu hakkındaki düşünceleri nelerdir?
2. Gebelerin koronavirüs enfeksiyonuna yönelik uygulanan aşılar (aşı karşıtlığı özelinde) hakkındaki düşünceleri nelerdir?

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü (Tasarımı)

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgu bilim) deseni kullanılarak, Nisan-Aralık 2022 tarihleri arasında, Tekirdağ'da bir kamu hastanesinin kadın hastalıkları ve doğum polikliniklerinde yapılmıştır. Nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji (olgu bilim) deseninin amacı; insan deneyimini anlamaktır ve temelde, kişiye ait olan yaşanmış deneyimleri anlamayı ve araştırmayı amaçlar (Tekindal ve Uğuz Arsu, 2020). Bu felsefi hareketten doğan fenomenoloji, insanların belirli bir fenomen veya kavramla ilgili anlayışlarını, duygularını, bakış açıları ve algılarını ifade etmelerini sağlayan ve bu kavramı nasıl anlamlandırdıklarını ve deneyimlediklerini tanımlamak için kullanılan, kesin olmaktan ziyade düşündürücü sonuçları olan nitel bir araştırma yöntemidir (Erdoğan, Nahcivan, Esin, Coşansu ve Seçginli, 2014). Fenomonolojik araştırmaların odağında bireysel deneyimler, tecrübeler ve insanların bunları nasıl anlamlandırdığı vardır. Bu araştırmalar, zengin niteliksel verilerin toplanmasını, insanların tecrübelerinin metodolojik, özenli ve derinlemesine betimlenmesini sağlar (Erdoğan ve ark., 2014).

Araştırma Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini; Tekirdağ'da bir kamu hastanesinin kadın hastalıkları ve doğum polikliniklerine, rutin muayene için başvuran gebeler oluşturmuştur. Araştırmadaki katılımcılar amaçlı örneklem yöntemlerinden "ölçüt dayanaklı örneklem tekniği" ile belirlenmiştir. Ölçüt örneklemede, araştırmacının oluşturduğu

veya önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan durumların çalışılması söz konusudur (Erdoğan ve ark., 2014). Bu çalışmada COVID-19 aşısını hiç yaptırmayan ve yaptırmayı düşünmeyen kadınlar katılımcı olarak seçilmiştir. Araştırmanın örnekleme, bu hastanenin kadın hastalıkları ve doğum polikliniklerine rutin kontrol amacıyla gelen ve COVID-19 aşılardan herhangi birini hiç yaptırmayan 10 gebe dahil edilmiştir. Yapılan 10 görüşme sonrasında verilerin tekrara düşmesi nedeniyle, temalar doygunluğa ulaştığı düşünülerek görüşmeler tamamlanmıştır. Nitel araştırmalarda örneklem, araştırmanın sorusu ve amacı doğrultusunda belirlenir ve örneklem büyüklüğü için belirlenmiş bir kural bulunmamaktadır. Bu, örneklemin çeşitliliğine ve katılımcının yeterli bilgi verme durumuna göre değişir. Veri toplama yöntemlerinin görüşme ve gözleme dayanması nedeniyle büyük bir örneklem grubuyla çalışmak zaman ve maliyet açısından önerilmemektedir. Örnekleme yönteminde amaç; görece olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Erdoğan ve ark., 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2016; Tekindal ve Uğuz Arsu, 2020). Bu nedenle araştırmanın verilerini zenginleştirmek amacıyla yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, gebelik ve doğum sayısı gibi kadınlara ait bazı özelliklerde sınırlama yapılmamıştır. Araştırmaya, herhangi bir koronavirüs aşısını yaptıran ya da yaptırmayı düşünen, araştırmaya katılmayı kabul etmeyen ve bu konuda görüş ve düşüncelerini paylaşmak istemeyen gebeler dâhil edilmemiştir.

Çalışmada yer alan katılımcıların (gebelerin) sosyo-demografik ve obstetrik özellikleri başta olmak üzere bazı özellikleri Tablo 1'de verilmiştir. Çalışmaya katılan gebelerin yaş ortalamalarının 24.7 ± 2.8 (min:18, max:42) ve dördünün ilk/ortaokul mezunu olduğu, dokuzunun herhangi bir işte çalışmadığı, beşinin gelir durumlarını "kötü" olarak algıladıkları, altısının çekirdek aile tipine sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca çalışmamızda gebelerin onunun gebelik sayısının, altısının doğum sayısının en az iki olduğu, dokuzunun isteyerek gebe kaldığı, beşinin ikinci trimesterde olduğu, sekizinin herhangi bir kronik hastalığı olmadığı ve bir gebenin kronik hastalığı (hipertansiyon) olduğu saptanmıştır. Ayrıca gebelerin üçünün COVID-19 enfeksiyonu geçirdiği belirlenmiştir (n=10) (Tablo 1).

Araştırmada veriler nitel veri toplama

yöntemlerinden “bireysel görüşme tekniği” ile elde edilmiştir. Verileri toplamadan önce gebelerle tanışılmış, araştırma hakkında bilgi verilmiş, araştırmanın dâhil etme kriterlerine uyan gebeler araştırmaya davet edilmiştir. Görüşme için hastanede müsait bir oda kullanılmış, gebelerin çevresindekilerden etkilenmesini önlemek için görüşme esnasında görüşme odasına

kimse alınmamıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler önce ses kayıt etme özelliği olan cep telefonuna kaydedilmiş, bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra, tekrar dinlenerek yazılı hale getirilmiştir. Bir görüşme yaklaşık 20-25 dakikada sürmüştür. Toplam 29 sayfa ham görüşme metni elde edilmiştir.

Tablo 1. Gebelerin Bazı Sosyo-Demografik ve Obstetrik Özelliklerine Göre Dağılımı (n=10)

Özellikler	n (%)	G1	G2	G3	G4	G5	G6	G7	G8	G9	G10
Yaş grubu											
18-25 yaş	6 (60.0)	√	√			√		√		√	√
26-35 yaş	2 (20.0)			√			√				
36 yaş ve üstü	2 (20.0)				√				√		
Yaş ortalaması SS*	24.7 ± 2.8										
Eğitim durumu											
İlk/Ortaokul	4 (40.0)	√	√	√		√					
Lise/Dengi okul	4 (40.0)				√			√		√	√
Üniversite	2 (20.0)						√		√		
Çalışma durumu											
Çalışmıyor	9 (90.0)	√	√		√	√	√	√	√	√	√
Çalışıyor	1 (10.0)			√							
Gelir düzeyi											
Kötü	5 (50.0)	√	√	√		√					√
Orta	3 (30.0)				√			√		√	
İyi	2 (20.0)						√		√		
Yaşadığı aile tipi											
Çekirdek aile	6 (60.0)	√	√	√		√	√			√	
Geniş aile	4 (40.0)				√			√	√		√
Gebelik sayısı											
1	4 (40.0)		√		√			√			√
2 ve üstü	6 (60.0)	√		√		√	√		√	√	
Gebelik sayısı ortalaması ± SS	2.8 ± 9.7										
Mevcut gebeliğini isteme durumu											
Evet	9 (90.0)	√	√	√		√	√	√	√	√	√
Hayır	1 (10.0)				√						
Mevcut gebeliğin içinde bulunduğu trimester											
1. Trimester	2 (20.0)			√				√			
2. Trimester	5 (50.0)	√			√	√	√		√		
3. Trimester	3 (30.0)		√							√	√
Doğum sayısı											
1	4 (40.0)	√		√			√				√
2 ve üstü	6 (60.0)		√		√	√		√	√	√	
Doğum sayısı ortalaması ±SS	2.5 ± 6.4										
Gebede var olan kronik hastalık durumu											
Var	1 (10.0)					√					
Yok	9 (90.0)	√	√	√	√		√	√	√	√	√
Var olan kronik hastalık											
Hipertansiyon	1 (100.0)					√					
COVID-19 enfeksiyonu geçirme durumu											
Evet	3 (30.0)		√		√					√	
Hayır	6 (100.0)	√		√		√	√	√	√		√

*Standart sapma

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından literatür taranarak hazırlanan soruların yer aldığı yarı yapılandırılmış “Görüşme formu” ile toplanmıştır (Maher ve ark., 2013; Özceylan ve ark., 2020; Ergür, 2020; Rasmussen ve ark., 2021). Görüşme formunda; gebelerin bazı sosyo-demografik ve obstetrik özelliklerini, koronavirüs enfeksiyonu ve aşısı hakkındaki düşüncelerini belirlemeye yönelik açık uçlu 13 soru bulunmaktadır. Görüşme formunda yer alan sorular arasında;

1. Gebelerin yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, gelir düzeyi, yaşadığı aile tipi sorularak soyo-demografik verileri elde etmeye yönelik;

2. Gebelik sayısı, mevcut gebeliğini isteme durumu, mevcut gebeliğin içinde bulunduğu trimester, doğum sayısı sorularak obstetrik verileri elde etmeye yönelik;

3. Gebede var olan kronik hastalık durumu, COVID-19 enfeksiyonu geçirme durumu, COVID-19 enfeksiyonu hakkındaki düşünceleri, COVID-19 aşıları hakkındaki düşünceleri, korkuları, sıkıntı yaşama durumu, düşünceleri, etkisi altında kaldığı kişiler, aşı karşıtı düşüncelere/aşı olmamaya yönelik nedenler, COVID-19 aşıları ile bilgi almak isteme durumu ve bilgi aldıysa bilgi alınan kaynaklar sorularak konu ile ilgili verileri elde edinmeye yönelik sorular yer almıştır.

Görüşme formunun anlaşılabilirlik ve uygulanabilirliğini değerlendirmek için üç kadınla ön uygulama yapılarak, formda gerekli görülen değişiklikler yapılmıştır. Ön görüşme yapılan kadınlar araştırmaya dâhil edilmemiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın verilerin toplanabilmesi için Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi rektörlüğü Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulu Bilimsel Araştırma Etik Kurulu’ndan (Tarih: 09.06.2022, ve Karar No: 12/21) yazılı izin alınmıştır. Araştırmaya katılan kadınların yazılı ve sözlü onamları alınmıştır. Araştırma Helsinki Bildirgesi ilkelerine uygun olarak yürütülmüştür.

Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde, “tüme varımsal içerik analizi tekniği” kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde kadınların ses kayıtları kelime kelime bir metin haline getirilmiş, Microsoft Word ortamında ham veri taslağı oluşturulmuş, elde edilen tanımlayıcı

veriler sayısal olarak raporlanmıştır. Verilerin analizinde, veriler satır satır okuma tekniği ile birkaç kez okunmuştur. Daha sonra tematik kodlamaya geçilmiş ve kodlar araştırmacı tarafından sınıflandırılmıştır. Araştırmada görüşme gerçekleştirilen her katılımcı (gebe) için görüşme kod ismi (G) verilmiş, çalışmada gebelerin COVID-19 enfeksiyonu ve aşısı hakkındaki düşüncelerinin aşı karşıtlığı özelinde incelenmesine yönelik elde edilen bulgular, tema ve kodlara ayrılarak çözümlenmiştir (Tablo 2).

BULGULAR

Tema 1: Gebelerin COVID-19 Enfeksiyonu Hakkındaki Düşünceleri

Çalışmaya katılan gebelere COVID-19 enfeksiyonu hakkındaki düşünceleri sorulduğunda; gebelerin altısı COVID-19 enfeksiyonu geçirmekten ve başına gelebileceklerden korkmadığını fakat en çok enfeksiyon ve aşı nedeniyle bebeğine zarar gelmesinden korktuğunu belirtmiştir. Gebelerin dokuzu pandemi nedeniyle gebelik izlemlerini ertelediğini, 10’u hayatında daha çok psikolojik, sosyal ve ekonomik sıkıntılar yaşadığını söylemiştir. Ayrıca yapılan görüşmelerde gebelerin enfeksiyon hakkında bazı yanlış bilgilerinin olduğu, gebelerin dördünün enfeksiyonun fazla abartıldığını düşündükleri, COVID-19 enfeksiyonu geçiren gebelerin (üç gebe) daha rahat oldukları ve daha az endişelendikleri belirlenmiştir (n=10), (Tablo 2). Görüşmelerden bazı alıntılar şu şekildedir;

“COVID-19’u bi sene öncesinde geçirdik ailecek, ciddi atlatmadık, fakat yine de hastalığı tekrar geçirmekten ve olumsuz bi şey başımıza gelebilecek olmasından korkmuyo değiliz. Bu enfeksiyonun hayatımızdaki her şeyi, bütün planları etkiledi, bu gebelik kararını bile çok zor aldık. Yaşadığım korku ve kaygı sebebiylen gebelik izlemlerimi sıklıkla aksattığım ya da telefonla gerçekleştirdiğimiz oldu. Pandemi ve bu mikrop yüzünden daha çok psikolojik, sosyal ve cinsel sıkıntılar yaşadım” (G 1).

“Valla biz geçirdik enfeksiyonu, ha ha, ne olacaksa olsun, başımıza gelebileceklerden aşırı endişem yok, olan olacak zaten. Aynı grip gibi geçirdik, çok bi şey anlamadık, fazla bir şey hissetmedik, insanların olayları bazen biraz abarttığını düşünüyorum. Doktor kontrollerimi aksatmadım ama

randevu bulmakta, almakta çok zorlandım ve bazen kontrollerimi ertelediğim oldu ne yalanı var. COVID-19 nedeniyle hayatımda genel olarak psikolojik ve ekonomik sıkıntılardan başka bir etkilenme olma açıkçası” (G 2).

“COVID-19 enfeksiyonu geçirmekten, onun sonuçlarından ve bebeğe zarar vermesinden çok korkuyorum. Bizden uzak olsun, yeter artık, çok sıkıldık, bunaldık. Eski hayatımızı özliyorum. Enfeksiyon hakkında herkes farklı bir şey söylüyor, her kafadan bi ses çıkıyo, başta inaniyoduk, artık kime ve neye inanacağımızı bilemiyoruz, son zamanlarda artık haber ve televizyon izlemiyom, bi şey duymakta istemiyom. Korksam da sıklığını azalttım, yine de kontrollerime gittim. Pandemi nedeniyle ilk zamanlarda hayatımda genelde psikolojik, sosyal ve ekonomik sıkıntılar çok yaşadık, ailecek, fakat ekonomik sıkıntılar dışında artık bu sıkıntılar pek kalmadı, herkes rahatladı, kafaya takmıyor bizimkiler” (G 5).

Tema 2. Gebelerin COVID-19 Aşıları Hakkındaki Düşünceleri

Çalışmaya katılan gebelere COVID-19 aşıları hakkındaki düşünceleri sorulduğunda; gebelerin altısı gebe olmasaydı koronavirus aşısını yine de olmayacağını, beşi eşinin etkisi altında kaldığını söylemiş, dördü kimsenin kendisine aşıyla ilgili bir garanti vermediğini, 10’u en çok bebeği için kaygılandığını, dokuzu COVID-19 aşılarının gebelikte güvenli olmadığını düşündüğünü eklemiştir. Ayrıca gebelerin sekizi aşıların içeriğinin tam olarak açıklanmadığını ve gebeler üzerinde araştırma yapılmadığını, dördü aşıların içindeki bazı maddeleri enfeksiyondan daha zararlı olarak gördüğünü, sekizi aşıyla ilgili olumsuz ve kafasına yatmayan düşüncelerinin olduğunu, sekizi bebeği ve kendisi için aşının güvenli olmadığını ve yedisi canlı aşıların gebelikte yaptırılmaması gerektiğini duyduklarını ve düşündüklerini belirtmiştir (n=10), (Tablo 2). Görüşmelerden bazı alıntılar şu şekildedir;

“Ailemdeki kişilerin çoğunluğu aşı oldu, fakat bana herhangi bir zorlama ya da tavsiyede bulunulmadı. Ama ne yalan söyleyeyim eşimden de çekinmedim değil, aşı yaptırdığımda herhangi bir şey olsa hemen beni suçlar diye korktum, bu çocuk onun için tabi ki hepimiz içinde önemli de bana bi şey olsa önemli değil de bebekte sakatlık falan

yapsa, Allah korusun, beni kimse alamaz elinden. Gebe olmasaydım aşığı belki olabilirdim. Bide ne doktor ne başkası aşıyla ilgili bir garanti vermiyor, çekiniyo haliyle. Ben en çok bebeğin sağlığı için kaygılanıyom, aşılarla da pek güvenemiyorum aslında, aşı olanlarında hastalığı çok ciddi atlatabildiklerini duymuştum, gebeyken güvenli değil diyorlar” (G 4).

“Bizden sadece yaşlılar aşı oldu, eşim de hepsini vurmuş değil, enfeksiyonu gebe olmadan geçirdiğim için korur diyolar. Gebe olmasaydım koronavirus aşısını yine de olmazdım herhalde, eşimde böyle istiyoz zaten. Hem zaten enfeksiyon sürekli değişiyor aşı aynı, ne biliyolar o virüsü öldürdüğünü? Boşuna bir sürü risk alıyorlar. Aşılar gebelerin üzerinde denenmedi, araştırma yapılmadı, birçok sebepten işte. Aşıların içindeki bazı şeyleri, maddeleri enfeksiyondan daha zararlı görüyorum, bebek ve benim için kafama yatmıyo valla” (G 7).

“Eşim ve annemler tam aşı, gebe olmasaydım aşı yine de olmazdım ben ama, eşim bu konuda bana karışmaz. Gebeliğim çok zor geçti, düşük riski taşıyorum, aşının düşüğü artırdığını çevremden duydum ve korkuyorum. Bu yapılan aşıların canlı aşı olduğunu biliyorum ve canlı aşıların gebelikte yaptırılmaması gerektiğini internette okudum. Televizyonda gördüklerimden de çok etkileniyorum, işte gebe aşı olmadığı için öldü ya da entübe falan yazıyo ya da anne öliyo bebek kalıyo, Allah korusun düşünmeden yaşıyorum, neler olup bitiyi izlemeden yaşıyorum işte...” (G 10)

Tablo 2. Gebelerin COVID-19 Enfeksiyonu ve Aşısı Hakkındaki Düşüncelerine Yönelik Elde Edilen Tema ve Kodlar (n=10)

Temalar	Kodlar	G1	G2	G3	G4	G5	G6	G7	G8	G9	G10
Tema 1.	• COVID-19 enfeksiyonu geçirmekten ve sonuçlarından korkmama (n=6)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	• En çok enfeksiyon ve aşı nedeniyle bebeğine zarar gelmesinden korkma (n=6)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	• Pandemi nedeniyle gebelik izlemlerini erteleme (n=9)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	• Hayatında daha çok psikolojik, sosyal ve ekonomik sıkıntılar yaşama (n=10)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	• Enfeksiyonun fazla abartıldığını düşünme (n=4)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	• Gebe olmasaydı koronavirüs aşısını yine de olmayacağı söyleme (n=6)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	• Eşinin etkisinde kalma (n=5)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	• Kendisine aşıyla ilgili bir garanti verilmemesi (n=4)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	• Aşıların etkisiyle ilgili en çok bebeği için kaygılanma (n=10)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	• COVID-19 aşılarının gebelikte güvenli olmadığını düşünme (n=9)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Tema 2.	• Aşıların içeriğinin tam olarak açıklanmadığını düşünme (n=8)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	• Aşılarla ilgili gebeler üzerinde araştırma yapılmadığını düşünme (n=8)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	• Aşıların içindeki bazı maddeleri enfeksiyondan daha zararlı olduğunu düşünme (n=4)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	• Aşıyla ilgili olumsuz/kafasına yatmayan düşünceler bulunduğunu düşünme (n=8)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	• Bebeği ve kendisi için aşının güvenli olmadığını düşünme (n=8)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	• Canlı aşıların gebelikte yapılmasını gerektirdiğini düşünme (n=7)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	• Aşının içeriğinin ve yan etkilerinin çok iyi/yeterince araştırılmaması (n=8)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	• Doktorunun konu ile ilgili kesin bir şey söylememesi (n=6)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	• Virüsün sürekli mutasyona uğradığını ve aşıların içeriğinin değişmesi gerektiğini düşünme (n=3)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	• Aşının işe yaramayacağını düşünme (n=2)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Tema 3.	• Aşının etkisinin/koruyuculuğunun uzun sürmediğini düşünme (n=5)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	• Aşının kısırlığa neden olacağını düşünme (n=2)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	• Gebelerdeki güvenilirliğini kanıtlayan çalışmaların olmaması (n=6)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	• Yan etkilerini bildiren çalışmaların olması (n=6)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	• Dijital ve sosyal medya (n=7)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	• Televizyon vb. iletişim araçları (n=9)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	• Sağlık kuruluşu/personeli (n=2)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	• Bilgi almak isteyen (n=8)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Tema 3. Gebelerin Aşı Karşıtı Düşünceleri

Çalışmaya katılan gebelere aşı karşıtı düşünceleri sorulduğunda; gebelerin 10'u (tamamı) bebeğine bir şey olmasından korktuğu için, sekizi aşının içeriğinin ve yan etkilerinin çok iyi/yeterince araştırılmadığını ve altısı doktorunun konu ile ilgili kesin bir şey demediğini, üçü koronavirüsün sürekli mutasyona uğradığını ve aşların içeriğinin değişmesi gerektiğini, ikisi aşının işe yaramayacağını ve beşi koruyuculuğunun uzun sürmediğini düşündüğünü söylemiştir. Ayrıca gebelerin ikisi bu aşların kısırlığa neden olacağını duyduğunu, altısı gebelerdeki güvenilirliğini kanıtlayan çalışmaların olmadığını, bunun yanında yan etkilerini bildiren çalışmalar olduğunu ve bu nedenle aşı karşıtı olduğunu ya da gebeliğinde bu aşıtı olmadığını söylemiştir (n=10), (Tablo 2). Görüşmelerden bazı alıntılar şu şekildedir;

“Riskli ve stresli bir hamilelik geçirdim, bebeğime bir şey olmasından çok korkuyorum ve bu nedenle aşı karşıtı olarak düşünebilirsiniz beni. Aşının içeriği ve yan etkilerinin yeterince araştırılmadığını, aşının gebelikte güvenli olmadığını düşünüyorum, kaç gebede denediler ki bu aşları, biliyorum bebeğe ve bize ne yapacağını, hem bi alfa bi delta falan bir sürü mutasyon oluyor, durmuyor ki virüs, ama aşı hep aynı, bu nedenle bu karşıt düşüncelerim netleşti açıkçası” (G 2)

“Doktorum bu konuyla ilgili kesin bir şey demedi, kararı bana bıraktı, bende doktorun kesin onay vermediği, mesuliyet almadığı bir aşıtıya güvenmiyorum, karşıtım ve yaptırmak istemiyorum. Aşı ile ilgili, söylemek gerekirse eşimin düşüncelerine katılıyorum, koronanın sürekli mutasyona uğradığını ve aşların yaramayacağını düşünüyor o ve aşının koruyuculuğunun çok uzun olmadığını. Bazen aşının enfeksiyondan daha zararlı olduğunu bile düşünüyor, bende tek başıma alamam bu kararı” (G 8).

“Bi kaç yerden duydum ben, korona aşısının kısırlığa neden olduğunu, aşların yan etkilerini bildiren bazı çalışmaların olduğunu. Bu aşının etkisini kaybettiğini düşünülüyor, yanlış anlaşılmasın ben diğer aşılara karşıt değilim ama bu başka gebeyim ya hani hassa düşünülüyor insan. Aslında aşının bebeğe ve bana bi zararı olacağını düşündüğüm için yaptırmak istemiyorum açıkçası. Televizyonda

ve internette aşı karşıtı yapılan konuşmalarda beni çok etkiliyo. Geçen gün bir tane duydum, aşından sonra başına gelenleri anlatıyordu adam, aman dedim, kesinlikle olmam.” (G 9).

Tema 4. Gebelerin Bazı Konularda Bilgi Alma (COVID-19 Enfeksiyonu, Enfeksiyona Karşı Aşılama, Aşılamanın Önemi ve Gebelik İlişkisi Vb.) Durumları

Çalışmaya katılan gebelere gebelerin bazı konularda bilgi alma (COVID-19 enfeksiyonu, enfeksiyona karşıtı aşılama, aşılamanın önemi ve gebelik ilişkisi vb.) durumları sorulduğunda; gebeler genel olarak sağlıkla ilgili, COVID-19 enfeksiyonu ve aşıtı ile ilgili bilgileri yedisi dijital ve sosyal medyadan, dokuzu televizyon gibi iletişim araçlarından elde ettiğini belirtmiştir. Bunun yanında gebelerin sekizi herhangi bir sağlık kuruluşundan veya sağlık personelinden COVID-19 aşıtı ile ilgili bilgi almadığını fakat bilgi almakta istekli olduklarını belirtmiştir (n=10), (Tablo 2). Görüşmelerden bazı alıntılar şu şekildedir;

“Genel olarak sağlıkla ilgili bilgileri almak için en çok dijital medyayı kullanıyorum, bu enfeksiyon ve aşı ile ilgili bilgileri de en çok oradan, sosyal medyadan aldım. Elimin altında kolay bilgi gibi geliyor bana. Gebelik takiplerimin yapıldığı yerde doktor aşı olup olmadığını sordu, aşı olmamda bir sorun olmadığını söylendi. Açıkçası bu da beni ikna etmedi, hala bu aşıtıya ilgili olumsuz ve kafama yatmayan düşüncelerim var” (G 6)

“Pandemide yasaklar nedeniyle bilgi falan ya da sonuçları almak için en çok dijital medyayı ve televizyonu kullandık bizde herkes gibi. Gebeliğimde herhangi bir sağlık kuruluşundan veya personelinden tetanoz aşıtı dışında başka bir aşı ile ilgili bilgi almadım. Alacağım bilgilerinde yanlı olacağını düşündüğüm içinde bilgi talep etmedim açıkçası, çünkü devlete karşıt gelmezler memur onlar” (G 4).

“Aşılarda ilgili pek fazla bilgi almadım, sadece televizyondan izlediğim kadarıyla bilgilendim, kontrollerimde aşının yan etikleriyle ilgili sorduğum sorular net bi şekilde cevaplandırılmadı, koronavirüs aşısının gebelik ile ilgili durumu hakkında daha fazla bilgi almak isterdim, istiyorum da” (G 3).

TARTIŞMA

Çalışmaya katılan gebelerin COVID-19 enfeksiyonu hakkındaki düşünceleri değerlendirildiğinde; gebelerin çoğunlukla COVID-19 enfeksiyonu geçirmekten ve başına gelebilecekler kokmadığını, fakat en çok enfeksiyon ve aşı nedeniyle bebeğine zarar gelmesinden korktuğunu belirtmiştir. Gebeler pandemi nedeniyle gebelik izlemlerini ertelediğini, hayatında daha çok psikolojik, sosyal ve ekonomik sıkıntılar yaşadığını söylemiştir. Ayrıca gebelerin enfeksiyon hakkında bazı yanlış bilgilerinin olduğunu, enfeksiyon zararları hakkında az bir bilgiye sahip olduğu için enfeksiyonu geçirmekten ve başına gelebilecekler kokmadığını söyleyebiliriz. Bulgularımız literatür ile benzerlik göstermekte olup, konu ile ilgili yapılan çalışmalarda aşı tereddüdü yaşayan gebelerin enfeksiyon hakkında yanlış bilgi sahibi olduğu, gebelerin en çok bebeğine zarar gelmesinden korktuğu ve gebelik sırasında kontrollerini ihmal ettikleri yer almaktadır (Meharry, Colson, Grizas, Stiller ve Vázquez, 2013; Yakşı, 2020; Dubey ve ark., 2020). Pandemiler; psikolojik sağlık başta olmak üzere gebelerin sağlığını birçok yönden olumsuz etkilemektedir. Sağlık çalışanları, gebelerin zihinsel ve ruhsal sağlıklarına dikkat etmeli, hastalığın onlarda yarattığı duygu ve düşüncelere önem vererek, endişe ve kaygılarını gidermeye yönelik uygun bakım ve desteği sağlamalıdır.

Çalışmaya katılan gebelerin COVID-19 enfeksiyonuna karşı uygulanan aşılardan hakkındaki düşünceleri değerlendirildiğinde; gebelerin çoğunluğu gebe olmasaydı koronavirus aşısını yine de olmayacağını, eşinin etkisi altında kaldığını söylemiş, kimsenin kendisine aşıyla ilgili bir garanti vermediğini, bebeği için kaygılandığını, aşının gebelikte güvenli olmadığını düşündüğünü eklemiştir. Aşıların içeriğinin tam olarak açıklanmadığını, gebeler üzerinde araştırma yapılmadığını, aşıların içindeki cıva gibi maddeleri enfeksiyondan daha zararlı olarak gördüğünü, aşıyla ilgili olumsuz ve kafasına yatmayan düşüncelerinin olduğunu, bebeği ve kendisi için aşının güvenli olmadığını ve canlı aşıların gebelikte yaptırılmaması gerektiğini düşündüğünü belirtmiştir. Yapılan bir çalışmada kadınların gebelikte “tüm gereksiz ilaçlardan, tıbbi uygulamalardan, influenza aşısı gibi rutinde olmayan aşılarından kaçınmak gerektiği” ifade edilmiştir (Hortal ve Di Fabio, 2019; Dror ve ark., 2021; Gencer ve ark., 2021). Aşılama başladığından beri aşıların etkinliği ve

güvenliğiyle ilgili pek çok bilimsel çalışma yayınlanmış, gebeler ise güvenlik gerekçesiyle aşılamanın başladığı ilk dönemlerde bu çalışmalara dahil edilmemiş olması, bunun da pek çok gebe için aşılama konusu bir soruya dönüşmüştür. Bu nedenle; gebelikte güvenli olan aşılardan hakkında gebelerin doğru kaynaklardan doğru bilgileri elde edebilmesi için yol gösterici olunmalı, kendisine ve bebeğe yönelik kaygıları azaltılmalıdır. Bu nedenle doğum öncesi dönemde gebelere verilen eğitimler büyük önem arz etmektedir.

Çalışmaya katılan gebelerin aşı karşıtı düşünceleri değerlendirildiğinde; gebeler çoğunlukla “bebeğine bir şey olmasından korktuğu için, aşının içeriğinin ve yan etkilerinin çok iyi/yeterince araştırılmadığını ve aşının gebelikte güvenli olmadığını, doktorunun bile bu konu ile ilgili kesin bir şey demediğini, koronavirüsün sürekli mutasyona uğradığını ve aşıların içeriğinin değişmesi gerektiğini, aşının işe yaramayacağı, koruyuculuğunun uzun sürmediğini düşündüğünü” söylemiştir. Ayrıca “aşılardan kısırlığa neden olacağını duyduğunu, etkinliğini ve güvenilirliğini kanıtlayan çalışmaların çok olmadığını, bunun yanında yan etkilerini bildiren çalışmaların olduğunu, aşıların cıva gibi kimyasal maddeleri içerdiği ve bunların otizm ve benzeri hastalıklara neden olduğunu, virüsün sürekli mutasyona uğradığını ve aşının etkisini kaybettiğini” düşündüğünü söylemiştir. Literatürde aşı karşıtlığına ve reddine neden olan nedenler genelde benzerlik göstermekle birlikte (Bozkurt, 2018; Shimabukuro ve ark., 2021; Shih ve ark., 2021) çalışmamızda gebelerin COVID-19 aşısına yönelik birçok farklı görüşlerinin olduğunu görülmektedir. DSÖ aşılama engelleyen faktörleri üç ana başlık altında toplamış olup bunlar bağlamsal etkiler (iletişim ve medya araçları, toplum üzerinde etkili kişiler, sosyo-demografik özellikler gibi), birey ve grup etkileri (geçmiş aşı uygulamaları tecrübeleri, sağlık ve önleyici uygulamalara ilişkin inanç ve yaklaşımlar, bilgi/farkındalık, sağlık sistemi ve sağlayıcılara güven, risk/yarar gibi), aşı ve aşılama ait etkiler (yeni aşının tanıtımı, uygulama şekli, sağlık çalışanlarının rolü gibi)’dir (WHO, 2017). Aşılama etkileyen bu faktörlerden çoğunluğunun çalışmamızdaki gebeler üzerinde de etkisinin olduğunu söyleyebiliriz. Aşılar ve bağışıklama hizmetleri konusundaki bilgilendirmelerin, yanlış bilgilerin düzeltilmesi ve eksik bilgilerin tamamlanmasını ve doğru bilgilerin edinilmesini sağlayarak

gebelerin olumlu tutum ve davranışların gelişmesini sağlayacağını düşünmekteyiz. Bu nedenle sağlık çalışanlarının, gebelerle iyi bir iletişim içinde olması ve güven sağlaması, onlara kanıta dayalı güncel bilgiler vermesi, gebelerdeki aşı karşıtlığı konusundaki tereddütleri gidermede en etkin yollardan biri olduğunu göstermektedir.

Çalışmaya katılan gebelerin bazı konularda bilgi alma (COVID-19 enfeksiyonu, enfeksiyona karşı aşılama, aşılamanın önemi ve gebelik ilişkisi vb.) durumları değerlendirildiğinde; gebelerin genel olarak sağlıkla ilgili, COVID-19 enfeksiyonu ve aşısı ile ilgili bilgileri en çok dijital ve sosyal medyadan, televizyon gibi iletişim araçlarından elde ettiğini belirtmiştir. Bunun yanında üç gebede, herhangi bir sağlık kuruluşundan veya sağlık personelinden COVID-19 aşısı ile ilgili bilgi almadığını fakat bilgi almakta istekli olduklarını belirtmiştir. Çalışmamızda gebelerin sağlık çalışanlarından alması gereken bilgileri farklı nedenlerden dolayı (talep etmeme gibi kendisinden kaynaklanan ya da sağlık personelinden kaynaklanan nedenler) alamadıklarını, sağlık çalışanlarından alamadıkları ve öğrenmek istedikleri bu bilgileri dijital medya ve sosyal medya gibi kaynaklardan almaya yöneldiklerini söyleyebiliriz. Oysaki sağlık çalışanları halen aşı yaptırma kararında ve insanlara sağlıkla ilgili bilgi edinmelerini ve doğru karar vermelerini sağlayacak en etkili ve en güvenilir kişilerdir (Meharry ve ark., 2013; Hortal ve Di Fabio, 2019). Konuyla ilgili yapılan çalışmalarda da gebelerin konu ile ilgili gerekli olan eğitimleri alma oranlarının düşük olduğu bulunmuştur (Vrdelja ve ark., 2018; Dror ve ark., 2021; Rasmussen ve ark., 2021). Medyanın aşı konusundaki olumsuz mesajlarının insanlar üzerinde önemli derecede etkisi olduğu göz önünde bulundurulmalı ve aşılarda hakkındaki olumlu yayınlar sade ve anlaşılır bir dille sunulmalıdır. Aşı redlerinde devlet politikaları etkin görünse de din, sağlık, magazin yönlerinden kitleleri etkileyebilen kişi ve grupların etkisi de oldukça önemlidir. Aşı ve önemi konusunda yapılan bilimsel çalışmaların sonuçları hakkında toplumun bilgilendirilmesi ve bunun için kitle iletişim araçlarının ve sosyal medyanın kullanılması aşı karşıtlığı ile mücadelede hızla yol alınmasını sağlayacaktır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Nitel araştırmalar kesin ve genellenebilir sonuçlar ortaya koymayı amaçlamamaktadır. Ancak olay ve olgulara dâhil derinlemesine betimleme ve

yorumlama yapmamıza yardımcı olacak öznel sonuçlar sağlayacak örnekler, açıklamalar ve yaşantılar ortaya koyabilir. Sonuçlar sadece incelenen grubu yansıtır bu nedenle bu çalışma için de en büyük sınırlılık genellenmenin yapılamamasıdır (Erdoğan ve ark., 2014; Tekindal ve Uğuz Arsu, 2020). Ayrıca araştırmada örneklem seçimi esnasında, gebelerin bazılarının konu ile ilgili görüş bildirmede çekingen davrandığı için bazı zorluklar yaşanmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmamızın bulguları doğrultusunda; gebelerin COVID-19 enfeksiyonuna yakalanma korkusu nedeniyle rutin kontrollerini aksattığı, COVID-19 enfeksiyonu ve aşısı ile ilgili bilgi ve düşüncelerinin gerçeği yansıtmadığı, bu enfeksiyon ve aşı hakkında güvenilir kaynaklardan yeterli bilgi almadığı, güvenilir olmayan kaynaklardan bilgi elde ettiği, yanlış ve eksik bilgilerin aşı karşıtı düşüncelerini tetiklediği, eşlerinin onların aşı karşıtı düşüncelerinde etkili olabileceği sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu nedenle; aşılarla duyulan güveni artırmaya yönelik araştırmalar yapılması ve gebelerin ve toplumun kamuoyunda etkili kişilerin, çeşitli medya iletişim araçları yoluyla ve bilimsel verilerle aydınlatılması gerekmektedir. Gebelere verilen eğitimlerde aşının içeriği, önemi ve olası yan etkileri, aşılama yanlış bilinenler, doğru bilgi kaynağına ulaşım gibi konular vurgulanmalı, gebelerin aşı yaptırmayı reddetmesinin altında yatan gerçek nedenler tespit edilerek nedene özel yapılacak girişimlerle çekinceleri giderilmelidir. Bununla birlikte hekim ve sağlık personelinin özellikle gebeler ile iletişiminin, bilgiyi doğru, güvenilir ve etkili aktarımının önemi nedeniyle, aşı karşıtı düşüncelerin engellenmesine karşı önemli rollerinin bilincinde olması ve sorumluluk alması, özellikle gebeleri bu konuda bilgilendirmeleri ve bu konuda gebeleri desteklemeleri önem arz etmektedir. Nitekim bir toplumun sağlık düzeyinin yükseltebilmesi ancak toplumda yaşayan kişilerin bu konuda sorumluluk paylaşması ve birbirlerini desteklemesi ile mümkündür.

Teşekkür: Çalışmaya katılmayı kabul eden ve sorunlarımıza verdikleri cevaplarla literatüre bilgi kazandıran gebelere teşekkürlerimizi sunarız.

Araştırmanın Etik Yönü / Ethics Committee Approval

Araştırma için Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulu'ndan etik onayı alınmıştır (Tarih: 09.06.2022, ve Karar No: 12/21)

Yazar Katkısı / Author Contributions

Fikir/Kavram: R.D.; Tasarım: R.D.; Denetleme/Danışmanlık: R.D.; Analiz ve/veya Yorum: R.D.; Kaynak Taraması: R.D.; Makalenin Yazımı: R.D.; Eleştirel İnceleme: R.D.

Hakem Değerlendirmesi / Peer-review

Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest

Yazar araştırmanın yürütülmesinde herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek / Financial Disclosure

Yazar araştırmanın yürütülmesi sürecinde bir finansal destek almadığını beyan etmiştir.

KAYNAKLAR

- Bozkurt, B. H. (2018). Aşı reddine genel bir bakış ve literatürün gözden geçirilmesi. *Kafkas Journal of Medical Sciences*, 8(1), 71–76. doi: 10.5505/kjms.2018.12754
- Celep, G., Duyan Çamurdan, A. (2017). Gebelikte aşı uygulamaları. *Eurasian Journal of Family Medicine*, 6(1), 1-10.
- Dubey, P., Reddy, S.Y., Manuel, S., Dwivedi, A. K. (2020). Maternal and neonatal characteristics and outcomes among COVID-19 infected women: an updated systematic review and meta-analysis. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology*, 252, 490–491. doi: 10.1016/j.ejogrb.2020.07.034
- Dror, A. A, Eisenbach, N., Taiber, S., Morozov, N. G., Mizrachi, M., Zigran, A., et al. (2020). Vaccine hesitancy: The next challenge in the fight against COVID-19. *European Journal of Epidemiology*, 35, 775–9. doi: 10.1007/s10654-020-00671-y
- Gencer, H., Özkan, S., Vardar, O., Serçekuş, P. (2021). The effects of the COVID 19 pandemic on vaccine decisions in pregnant women. *Women Birth*, 35(3), 317-323. doi: 10.1016/j.wombi.2021.05.003.
- Ellington, S., Strid, P., Tong, V. T., Woodworth, K., Galang, R. R., Zambrano, L. D., ... Gilboa, S. M. (2020). Characteristics of women of reproductive age with laboratory-confirmed SARS-CoV-2 infection by pregnancy status United States. *Morbidity and Mortality Weekly Report*, 69(25), 769-775.
- Erdoğan, S., Nahcivan, N., Esin, N., Coşansu, G.,

Seçginli, S. (2014). *Hemşirelikte Araştırma Süreç, Uygulama ve Kritik*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.

- Ergür, A. (2020). Social causes of vaccine rejection-vaccine indecision attitudes in the context of criticisms of modernity. *Eurasian Journal of Medical*, 52(2), 217-223. doi: 10.5152/eurasianjmed.2020.20132
- Hortal, M., Di Fabio, J. L. (2019). Vaccine rejection and vaccination management: the grey areas recusa vacinal e gestao da imunizacao: nuances e contrastes. *La Revista Panamericana de Salud Pública*, 7(43), e54. doi: 10.26633/RPSP.2019.54.
- Larson, H. J, Jarrett, C., Schulz, W. S., Chaudhuri, M., Zhou, Y., Dube, E., ... Wilson, R. (2015). Measuring vaccine hesitancy: The development of a survey tool. *Vaccine*, 33, 4165–4175. doi: 10.1016/j.vaccine.2015.04.037
- Maher, L., Hope, K., Torvaldsen, S., Lawrence, G., Dawson, A., Wiley, K., ... Conaty, S. I. (2013). Influenza vaccination during pregnancy: Coverage rates and influencing factors in two urban districts in Sydney. *Vaccine*, 31(47), 5557-5564. doi: 10.1016/j.vaccine.2013.08.081
- Meharry, P. M, Colson, E. R., Grizas, A. P., Stiller, R., Vázquez, M. (2013). Reasons why women accept or reject the trivalent inactivated influenza vaccine (TIV) during pregnancy. *Journal of Mother and Child*, 17(1), 156-164. doi: 10.1007/s10995-012-0957-3
- Özceylan, G., Toprak, D., Esen, E. S. (2020). Vaccine rejection and hesitation in Turkey. *Human Vaccines & Immunotherapeutics*, 316(5), 1034-1039. doi: 10.1080/21645515.2020.1717182
- Polat, G., Sağlam, Z. A., Polat, İ., Yücel, B. (2022). Gebelikte COVID-19 aşılamaını etkileyen hasta faktörleri: bir anket çalışması. *İKSSTD*, 14(2), 170-175. doi: 10.14744/iksstd.2022.31644
- Rasmussen, S. A., Kelley, C. F., Jamieson, D. (2021). Coronavirus disease 2019 (COVID-19) vaccines and pregnancy. *Obstetrics & Gynecology*, 137(3), 408-414. doi: 10.1097/AOG.0000000000004290
- Shimabukuro, T. T., Kim, S. Y., Myers, T. R., Moro, P. L., Oduyebo, T., Panagiotakopoulos, L., et al. (2021). Preliminary findings of mRNA Covid-19 vaccine safety in pregnant persons. *N Engl J Med*, 384, 2273–82.
- Shih, S. F., Wagner, A. L., Masters, N. B., Prosser, L. A., Lu, Y., Zikmund-Fisher, B. J. (2021). Vaccine hesitancy and rejection of a vaccine for the novel coronavirus in the United States. *Frontiers in Immunology*, 14(12), 558270. doi: 10.3389/fimmu.2021.558270
- Tekindal, M., Uğuz Arsu, Ş. (2020). Nitel araştırma

yöntemi olarak fenomenolojik yaklaşımın kapsamı ve sürecine yönelik bir derleme. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 20(1), 153-172.

The American College of Obstetricians and Gynecologists. *ACOG's COVID-19 Vaccines and Pregnancy: Conversation Guide for Clinicians*. [Updated: 2022 August]. Erişim Tarihi: 20.08.2022, <https://www.acog.org/covid-19/covid-19-vaccines-and-pregnancy-conversation-guide-for-clinicians>

World Health Organisation. *Preferred product characteristics for influenza vaccines*. [Updated: 2017]. Erişim Tarihi: 11.01.2022, <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/258767/9789241512466-eng.pdf;sequence=1%20accessed%2029%20Sept%202021>.

World Health Organisation. *The SAGE vaccine hesitancy working group what influences vaccine acceptance: A model of determinants of vaccine hesitancy*. [Updated: 2014 November]. Erişim Tarihi: 20.06.2022, https://www.asset-scienceinsociety.eu/sites/default/files/sage_working_group_revised_report_vaccine_hesitancy.pdf

World Health Organisation. *Vaccine hesitancy*. [Updated: 2022 August]. Erişim Tarihi: 20.08.2022, <https://www.who.int/news-room/spotlight/ten-threats-to-global-health-in-2019>

World Health Organisation. *Weekly epidemiological record*. [Updated: 2022 August]. Erişim Tarihi: 20.08.2022, <https://www.who.int/publications/journals/weekly-epidemiological-record>

Yakşi, N. (2020). Aile sağlığı merkezi çalışanlarının aşı reddi konusundaki düşünceleri ve davranışlarının değerlendirilmesi. *Turkish Journal of Public Health*, 18(3), 143-154. doi: 10.20518/tjph.692226

Vrdelja, M., Kraigher, A., Vercic, D., Kropivnik, S. (2018). The growing vaccine hesitancy: Exploring the influence of the internet. *Eur J Public Health*, 28, 934-9. doi: 10.1093/eurpub/cky114

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yüksel, H. G., Topuzoğlu, A. (2019). Aşı redlerinin artması ve aşı karışıklığını etkileyen faktörler. *Halk Sağlığı Dergisi*, 4(2), 244-248. doi: 10.35232/estudamhsd.525983